

Martin Kirigin

KAKVA NAM JE LITURGIJA (Osvrt na anketu)

V. SAKRAMENTI S MISOM

Sasvim je razumljivo da je naša anketa imala 15 pitanja o euharistijskoj žrtvi i pričesti pa je za druge sakramente s njom u vezi preostalo samo 5 pitanja. Euharistija nije samo najveći sakrament nego i središnje spasenjsko otajstvo iz kojeg potječu svi ostali sakramenti i k njemu nas vode. II. vat. sabor uči: „Učinak je liturgije sakramenata i sakramentalna da pravo raspoloženim vjernicima gotovo svaku životnu zgodu posvećuju milošću koja proistječe iz vazmenog otajstva Kristove muke, smrti i uskrsnuća, od kojega svi sakramenti i otajstva crpu svoju moć” (SC 61). Tu, istina, euharistija nije izričito spomenuta, nego se pretpostavlja kako svi znamo da nam se u njoj posadašnjuje i ponazočuje čitavo Kristovo vazmeno otajstvo, dakle čitavo djelo našeg sapsenja. „Ukoliko sakramenti stoje u vezi s vazmenim misterijem i obnavljaju ga, oni su vrelo života za Crkvu” (Franjo Carev, SB 1985, 206).

S tog je vidika jasno zašto Crkva želi i vruće preporučuje da se svi sakramenti povezuju s misom i njezinim blagovanjem. To je sabor izričito spomenuo za vjenčanje (SC 78) koje se dosada u mnogim krajevima obavljalo samo kao uvodna ceremonija u vanjsko slavljenje i orgijanje. Obnovljene knjige svih sakramenata predviđaju, ako je ikako moguće, da se oni dijele u sklopu svete mise. Tko to shvati i što bolje provodi, s vremenom će sve više osjećati svu uspješnost liturgijske obnove. Bez toga se pojedini vjernici i čitave zajednice lišavaju velikog dijela bogatstva što ga sadrži naše bogoslužje kada je shvaćeno i izvršavano kako Bog i Crkva hoće.

1. Krštenje s misom

Pohvalno je što se upravo prvi sakrament kršćanske inicijacije sve češće povezuje s njezinim vrhuncem. U drevnoj su starini oni bili toliko povezani da su kod krštenja malene djece i njima davali euharistiju s nekoliko kapi posvećena vina. Svakako, tko je postao dionik novoga života, morao je biti svjestan da ga može, kao svaki život, održavati jedino izvorom tog života, božanskom hranom i.

pićem. U gubljenju se tog osjećaja za povezanost krsta i euharistije znalo doći dotle da se krst ponegdje dijelio u sakristiji, u župskom uredu, ili, i bez smrtne opasnosti, u privatnim kućama. Sada se kod nas, prema odgovorima na anketu krštenje obavlja kod župske mise: a) ponekad u 47, b) redovito 59, c) nikada u 18 crkvi. Dva svećenika još kažu da krste „uz misu”, a to valjda znači isto što i s misom, pod misom, preko mise, za vrijeme mise. Teško je odlučiti koji je prijedlog tu najprikladniji i zacijelo će se i dalje svi upotrebljavati prema običaju u dotičnom kraju. Bilo kako se to reklo, svakako je mnogo bolje nego kada „dodu na misu a iza mise bude krštenje” (4 odgovora).

Iz nekoliko se župa vidi da se za vrijeme mise krsti samo „po želji roditelja”, što ne govori o velikom nastojanju krstitelja, dok jedan piše kako je našao takvo stanje da je mogao kod mise „u 3 godine krstiti samo jednom”, a drugi: „Spremam da takvo krštenje bude što češće”. Ima slučajeva: „Uvijek bih ja obavljao za vrijeme svete mise, ali se stranka plaši”, a jedan se zadovoljava konstatirati: „Ponekad, ako su roditelji aktivni članovi župske zajednice”. Tu se smije postaviti pitanje: „Ne bi li to postali najlakše tako ako ih se pouči i uputi da aktivno sudjeluju kod liturgije, dakle, i kod krštenja svoje djece? Istina, lakše je to pitanje postaviti negoli ga provesti u praksi, što najbolje osjeća svećenik koji piše: „Roditelji mi navode 1000 razloga samo da krštenje ne bude pod misom”.

Iz više se dogovora može ustanoviti da se kod njih krštavanje djece uvriježilo u subotu. Ako je tada s misom, redovito neće to biti doživljaj cijele župske zajednice — kako Crkva živo preporučuje — nego samo nekolicine. Malo i njima, kada jedan krstitelj na 18. pitanje odgovara da se kod toga nitko ne pričesti, jer subotom „krštenje nije nikada pod misom”. Vrlo malo običnih vjernika prima „Službu Božju”, a ipak je nekima od njih došla u ruke naša anketa, na koju je jedan gradski bračni par s potpisom i adresom na 16. pitanje uz odgovor izrazio ovu lijepu želju: „Nikada, osim valjda ako to izričito roditelji traže kao što smo mi tražili prije tri godine. Bar da ljudima to predlože pa da im savjest bude mirna”. I još su „mirna” stavili među navodnike koji se u tisku na kraju rečenice teže označe, ali ovdje očito hoće reći da dotični u takvom slučaju prilično sumnjaju u „mirnu” savjest, zna se čiju.

No, na terenu u tom pogledu zaista postoje i objektivne poteškoće. Negdje su prostorne pa jedan piše: „Ponekad, zbog veoma malenog prostora u kape-li”, a više njih je u vremenskom škripcu. Zacijelo je posve rijedak slučaj, kao u dvjema župama, gdje se tjedno (!) krsti 8-16 djece pa je onda razumljivo da, zbog velike galame djece i s djecom, krstitelj i roditelji vole barem u nekim slučajevima to obaviti kod pojedinih misa kroz tjedan. No, svatko bi mogao znati da novi Obrednik predviđa i krštenje više djece zajedno, što mnogo ne produžuje obred jer se onda više molitava uzima za svu djecu, a i homilija je naravski samo jedna. Stoga se ne mora svatko složiti s odgovorom koji svjedoči da se ondje nikada ne krsti pod misom „jer bi onda skoro otpale redovne homilije”. To nije župa s mnogo krštenja, ali kad se to obavlja jedne nedjelje svakog mjeseca pa i češće, krsna homilija može sama po sebi biti ne samo mistagoška i pobudna za sve već se redo-

vito dade, barem nekako, povezati s dotičnom nedjeljom, u kojoj se uostalom može uzeti i neko posebno krsno čitanje.

Svakako su pitanje većeg broja krštenja najbolje riješili oni brojni župnici koji kod mise krste bilo koliki broj djece redovito prve ili neke druge nedjelje u mjesecu. Gdje se taj lijepi običaj uhoda, nastaje i velika prednost da svjesniji roditelji primjerom potiču manje svjesne roditelje i kumove da se i oni poput njih pričeste kod toga zaista zajedničkog slavlja, kojim se općenito promiče župsko zajedništvo pa čak i prijateljstvo. Zacijelo je poželjno da se nigdje nitko ne zadovoljava kako onaj u nekoj velikoj gradskoj župi gdje se pod misom krsti „samo na uskrсну subotu”.

2. Pitanje o katekumenskom ulju

Delikatno je to pitanje postavljeno s određenom namjerom a ta je bila: da se upozori kako nije baš prikladno što se sada kod krštenja ispušta mazanje za krst tako osebjunim i značajnim katekumenskim uljem. Znamo koliko sveti oci govore upravo o tom pomazanju koje uspoređuju s mazanjem običajnim kod atleta. Tako je kod nas kod krštenja ostalo samo pomazanje svetom krizmom, iako se to obavlja redovito nad svim krštenicima kasnije kad primaju i taj sakrament kršćanske inicijacije. Mnogi drže da je sadašnje mazanje svetom krizmom kod krštenja zapravo ostatak svete potvrde koja se u konsignatoriju dijelila odmah poslije krštenja u baptisteriju.

Priznajemo: naše je pitanje bilo ne samo delikatno nego i posve neobično. Toliko da barem u 75 odgovora na 17. pitanje stoji: da, a par njih i odlučno: svakako, ili: jasno je da se vrši, ili: da, onim što ga dobijemo iz biskupije. Nisu, naime, ni opazili o kojem se ulju radi pa su tvrdili ono što skoro sigurno ne čine, jer je naša BK odredila da se mazanje katekumenskim uljem kod krštenja djece ispušta. Nekolicina je ipak zapazila „zamku” i ovako odgovorila: „Ne, samo kod krštenja odraslih. . . Ne, kod krštenja odraslih katekumena da, jer iza toga primaju svetu potvrdu. . . Samo kod krštenja na mađarskom jeziku budući da mađarski Obrednik to predviđa”. Još drugi: „Ne — niti ga dobivamo”, a jedan se začuđeno pita: „Kako — kad ga biskup i ne posvećuje?!”. Ovo zadnje teško da odgovara istini jer je i kod nas sve više krštenja odraslih a za to se mora imati i katekumensko ulje.

Kada smo postavili to pitanje, neka nam je uza sve poštovanje dozvoljeno dodati: Ne bi li naše Vijeće za liturgiju moglo poduzeti da se možda još jedanput razmotri pitanje o ukidanju mazanja katekumenskim uljem? A valjda bi se smjelo i pitati Kongregaciju za bogoštovlje, ako su dva mazanja previše, da se kod nas obavlja mazanje samo katekumenskim uljem. Tentare licet, jer koliko su god svi liturđičari oduševljeni ili barem suglasni s obnovljenim liturđijskim knjigama, teško će tko reći da su u njima baš sve rubrike najsretnije formulirane.

Toliko o tome — bez zamjere, a neka nitko ne uzme za zlo ni riječima što ih je kod tog pitanja, sigurno dobrohotno, zapisao mladi bračni par: „Uljem — da, a da li je katekumensko, ne znamo. Prije svakog čina u misi trebalo bi uvesti kratko, ali zaista kratko, tumačenje. Dosta bi bila jedna rečenica, ali vrijedna. To bi bilo masovno katehiziranje što manjka u običnom dodiru s narodom. Tumačenje nekih dijelova mise ili drugog bogoslužja rezervirano je samo za velike ‚fešte‘, jer je onda sve lijepo, a tako treba svake nedjelje biti”. Neće to biti svakome ugodno pročitati, a ipak bismo svi mogli moliti Boga da i kod nas bude sve više takvih obitelji koje žele da im svaka nedjelja bude „fešta”.

3. Pričest roditelja i kumova

Kad Crkva želi da se krštenje obavlja zajedno s misom, onda se tu još više uključuje i pričest, ako već ne cijele zajednice a ono barem roditelja i kumova. Vrlo je pohvalno što se sve više vjernika odaziva i tom majčinskom pozivu svete Crkve. Evo odgovora na 18. pitanje: a) ponekad: 45, b) redovito: 27, c) nikada: 29. Brojevi nisu tako pozitivni kao kod 16. pitanja, jer je tu za većinu mjesta dvostruka novost: krštenje s misom i preko mise pričest. Gdje je učinjen prvi korak, valja sve poduzeti da se učini i drugi, dakako sensim sine sensu. To se nastojanje odražuje posve jasno iz više odgovora, npr.: „Nastojimo. . . uводим. . . savjetujemo. . . o tome govorim kod pouke roditelja i kumova. . . svima se preporučuje ali dosta njih ne dode. . . u tu ih svrhu prije posjetim kod kuće kada znam da su svi na okupu”. Jedan piše: „To bi bilo dobro i lijepo, ali na žalost još ne uspijevam”. Onaj svećenik, koji ima posla s roditeljima s „1000 razloga”, ponavlja taj broj i kod svoga nastojanja oko pričesti roditelja i kumova u krsnoj misi. Drugi opet odgovara nadobudno: „Ponekad, učinit ću da to bude redovito”.

Bez sumnje, i tu sve treba voditi pastoralna razboritost koja se očituje u ovom odgovoru: „Preporučujem ali ne inzistiram”. No ipak nije poželjno da se itko zadovolji ovim stanjem: „Da, ako žele” ili: „Prema njihovoj želji”. Istina, i kod uvođenja toga još neuvedenog „običaja” nailazi se na poteškoće, kako se vidi iz ovoga konkretnog odgovora: „Pokušavalo se, ali dijete je središte i sve drugo uza nj je sporedno”. Ne bi li se moglo takve roditelje i kumove uvjeravati da će baš njihova sveta pričest najviše koristiti i njihovu djetetu?

Na žalost, to se ne može preporučiti vjernicima koji ne smiju na pričest, najviše zbog nesređenog braka, što se u odgovorima spominje nekoliko puta. Teško će koji krstitelj zbog toga odbiti da im dijete krsti, ali valja sve mudro poduzeti da, ako mogu, roditelji barem tom prigodom srede svoj brak, što se više puta uz zgodno nastojanje i događa. Uz to se može reći možda i uz šalu, da srpemanje jela o krstikama roditelji i kumovi po mogućnosti prepuste drugima, a da sami zbog toga, kako se prije redovito dešavalo, ne propuste sudjelovati, dakle, i pričestiti se kod krsne mise svog djeteta. Zaista ne bi bilo lijepo da tome kršćani pretpostave bilo koju materijalnu brigu.

Na kraju još jednom dajmo riječ onom gradskom bračnom paru: „Nema mise krštenja pa nema ni pričesti. Prvo dijete (u jednoj drugoj župi) nismo mogli krstiti na misi ni na naše inzistiranje pa nam se župnik smilovao i dao nam pričest onako usput. . . iz svetohraništa”. I ovdje se može samo poželjeti da uz takvu liturgijsku svijest običnih vjernika ta još više raste i kod službenih liturga.

4. Ispovijedanje preko mise

Ovo je pitanje s pastoralnog gledišta također dosta problematično, jer veći-
na svećenika misli: Neka se samo vjernici ispovijedaju, bilo kada. Bez sumnje, ti-
me se ne želi ugadati onima koji uvijek zakašnjavaju – što se vidi i iz nekoliko
odgovora – nego zaista će tu i tamo biti poneki slučaj da se netko neće ispovjediti
ako to ne obavi za vrijeme svete mise. Taj malo zna što je misa, ali se možemo
pitati smije li se takvim općim stanjem zadovoljiti ijedan misnik. No, po srijedi
je i pitanje kako se ljudi ispovijedaju, dok npr. cijela zajednica pjeva misu ili mis-
nik glasno propovijeda što možda odzvanja i s razglasa povrh ispovjedaonice.
Svakako Crkva traži da se i ispovijed, kao svaki sakrament, obavlja kao sakrame-
nat, tj. kao svetotajstveni čin, a ne da se svećenik pretvori u brzi automat za
„odrešivanje” od grijeha.

U sakramentu je ispovijedi ispit savjesti i očitovanje grijeha tek jedan, i to
ne najvažniji njegov dio. Nadbiskup Barija Marijan Magrassi OSB, piše: „Kao
što se ne može krstiti bez vode, ni krizmati bez ulja posvećenog od biskupa, tako
se ni sakrament pokore ne može slaviti bez 'metanoje'. . . Ako je ispovijed
sakrament, onda mora biti slavljen. . . A u stvari, ako ikojem sakramentu skoro
posve manjkaju elementi slavlja, onda je to ovaj sakrament. Da li ljudi uopće
i opaze da se tu radi o sakramentu? Nema (ili se barem redovito ne vidi) litur-
gijske odjeće. Vrlo često ni navještaja Božje riječi što je predviđeno kod svih sak-
ramenata. Obrazac odrješenja zna biti na neki način promrmljan. Sve se odvija u
nekakvu skoro psihologijskom kolokviju s pokornikom, kao da se ispovijed sa-
stoji u tome da mu se pruži prigoda da iznese ono što ga muči unutra. . . Tu
sve svršava uz pogibelj da to bude više 'opus hominis' negoli 'opus Dei'. Od ko-
like li je važnosti da i taj sakrament zaodjenemo u ruho slavlja!” („Vivere è cam-
biare”, Noci 1985, 169-170). Dakle, nikako ne smijemo ići samo za tim da se
vjernici ispovjede pa bilo kako i bilo kada.

Na 19. pitanje ankete velika većina zapravo nije ni imala što odgovoriti, jer
je kod njih za vrijeme mise vrlo rijetko prisutan drugi svećenik. U tom slučaju,
neki pišu da i preko tjedna redovito ispovijedaju prije mise ako ima koji peni-
tent. Ti bi dakako morali biti obzirni i doći dosta prije mise, a ne da se zbog nji-
hove ispovijedi misa ne slavi u određeni sat. Više svećenika u odgovorima izjav-
ljuje da su uvijek „na raspolaganju”. Tako na velikoj seoskoj župi od skoro 10
tisuća vjernika, a župnik je sam, redovito ispovijeda svakog dana i do pola sata
prije mise. Ako se vjernike nauči da sami odrede kada će se svaki pojedinac is-

povjediti, onda se i u takvoj župi može taj sakrament dostojno obavljati, što je u manjim župama još lakše. Pohvalno se kod mnogih odgovora vidi da redovito ne ispovijedaju za vrijeme svete mise. Jedan je i odgovorio: „I kad imam kojeg svećenika, preko mise ne ispovijeda.” Slično misli i drugi ali priznaje: „Na žalost – teško se odučiti što se godinama prakticiralo.”

Drukčije se obično postupa u samostanskim crkvama kao i u župama s više svećenika. No, i tu ima onih koji stvar postavljaju pravilno, dakako, prema mogućnostima. Jedan gvardijan piše: „Mi smo 'ispovjedna' crkva. Dežura se čitav dan pa se ispovijeda i preko mise ali, sretna okolnost, sa strane u pokrajnoj kapeli”. Iz jedne veće župe na 19. pitanje odgovor glasi: „Samo ako je velika potreba, inače ne”. Ne misle tako negdje drugdje odakle je odgovore poslala č. sestra pa na to pitanje kaže: „Dva kapelana redovito ispovijedaju.” Kad bi svugdje bilo barem ovako: „Izbjegavamo koliko je moguće.”

Ako se kome ovo pričanje pričinja kao pisanje po vodi, onda se vidi koliko je još potrebno sve uvjeravati da je sakrament pokore vrlo koristan, ali samo ako se njemu posveti dužna pažnja i dovoljno vremena sa strane ispovjednika i penitenta. Uz to da se nastoji sakrament pokore obavljati zaista kao sakrament za sebe i koji onda neće nikoga ometati da pravo sudjeluje tako velikom činu kao što je misa, a ne da jedan sakrament bude na uštrb drugoga.

Koristit će još jedna sugestija nadbiskupa Magrassia: „Svi sakramenti imaju svoje određeno vrijeme. Kada je vjenčanje, znaš, bit će toga i toga dana u taj sat, misa je ili u 7 ujutro ili u 6 popodne. . . A sakrament ispovijedi? Zacijelo, moramo biti na raspolaganju kad god ga vjernici zatraže, ukoliko nam je moguće. No, ne čini li vam se pravo da u župama i zajednicama bude neko vrijeme određeno također i za ovaj sakrament? Kako ćemo inače isključiti istodobno euharistijsko slavlje i slavljenje sakramenta pokore? A ipak je to linija koju je odredila Crkva, makar traži da se ona ostvari postupno. No, kako ćemo u tome uspjeti ako ne odredimo posebno vrijeme za taj sakrament? Kako bi bilo lijepo da se u neke popodneve, u taj i taj sat, u crkvi redovito nađe svećenik koji čeka penitente da mu mogu pristupiti! Sa sobom bi taj mogao uzeti časoslov da se u slobodnim razmacima sam razgovara sa svojim Gospodinom” (nav. dj. 171).

5. Kako se obavlja „Pokorničko bogoslužje”?

Pređašnje je pitanje željelo ustanoviti kako se kod nas obavlja donedavno redoviti način ispovijedanja. Jedna je, naime, od posaborskih novosti da se na sakrament pokore, naročito u nekim prigodama, vjernici sada spremaju zajednički, da se dakle obavlja sasvim zasebno „Pokorničko bogoslužje”. Za to imamo i poseban Priručnik pa je na ovo pitanje većina odgovorila, ako imaju Pokorničko bogoslužje, da ga obavljaju po toj knjizi. Pitanje je bilo zaista previše šturo pa su neki sami od sebe odgovorili pitanje i o tome što je s tim u vezi.

Prije nego što se ostvrimo na te izvještaje, valja se podsjetiti da je sakrament pokore zaista u krizi. I to s dvojne strane: premnogi se ispovijedaju i ispovijedaju previše šablonski, a to je ujedno i jedan od uzroka zašto su mnogi taj sakrament napustili. Tako im se ne da ispovijedati, a ni ozbiljno se potruditi da ga obave ozbiljnije, pa se sve manje ispovijedaju. Zaista smo tek na početku pravilnog obavljanja kako se ima slaviti taj veliki Božji dar. U tu je svrhu god. 1983. održana u Rimu posebna Sinoda biskupa, nakon koje je Sveti Otac izdao apostolsku pobudnicu „Pomirenje i pokora”. U nju mogu svakoga lijepo uvesti članci Stjepana Čove i Franje Careva u 3. broju naše revije od prošle godine.

Iz te se papine pobudnice najbolje vidi koje sve blagodati pruža taj sakrament cijeloj Crkvi i svakoj duši u njoj napose. No, valjda više nego ikoji drugi sakrament taj traži koliko zalaganje zajednice toliko i svakoga pojedinca. „Nema ništa osobnije ni intimnije od osobne ispovijedi. Nitko se ne može pokajati namjesto pokornika niti u njegovo ime zatražiti oprostjenje, ali ujedno ima taj isti osobni čin i društveni značaj. Ta dva obilježja individualnosti i crkvenosti nastojao je „Ordo paenitentiae” jasno istaknuti i ostvariti u samome slavlju” (Stjepan Čovo, SB 1983, 192).

Neki u odgovorima najprije ne priznavaju da je to novom obredu uspjelo. Jedan je čak Pokorničko bogoslužje „dokinuo budući da ne služi mnogočemu kad ne postoji (barem za sada!) mogućnost generalne apsolutije”. Taj će se načekati ono što je zaželio i naglasio u zagradi jer crkveno učiteljstvo s pravom inzistira na zasebnoj i osobnoj ispovijedi, a i kad ga u iznimnim slučajevima dozvoljava, zna se kako postoji strogi zahtjev da i nakon generalno primljenog odrješenja valja ispovjediti sve teške tako odriježene grijehe, i to svakako prije druge generalne apsolutije. Drugi prigovara i nazivu tog obreda: „Pokorničko bogoslužje je bez (!) ispovijedi (v. knjigu 'Pokora', Prethodne napomene, br. 37, str. 21). Ono što je zloupotrebom ušlo u naziv 'Pokorničko bogoslužje' (a slijedi ispovijed) treba zvati „Slavlje pomirenja” ili „Red pomirenja” više pokornika s pojedinačnom ispovijedi”.

Ako su osebujna mišljenja rijetka, unatoč sve većem uvođenju pokorničkog bogoslužja, ipak mnogi imaju s njim dosta poteškoća. Iz jedne npr. župe u gradu, župnik piše: „Pokušavamo zajedničkom pripravom, no ne ide zbog toga što se sve više ispovijedaju u drugim crkvama u gradu, a župa inače nije velika.” I s jednog otoka s vrlo žive župe javlja župnik: „Imamo pokorničko bogoslužje dva tri puta godišnje, ali ne baš s naročitim uspjehom.” Još gore drugi: „Ispočetka par puta, poslije izostalo.” Vidi se, i tu valja ustrajati i na razne načine promicati što preporučuje Crkva koja zna zašto to čini.

Trud neće biti uzaludan. Župnik, u inače teškoj župi, kaže da pokorničko bogoslužje obavlja uspješno. I mnogo drugih odgovora svjedoči da se kod njih taj obred s korišću uhodao. U najviše slučajeva imaju ga pred Božić, Uskrs, blagdan mjesnog patrona, prije prvog petka ili subote, o misijama ili kojom drugom zgodom. Zacijelo, najviše koristi u mjestu gdje se pokorničko bogoslužje obavlja

„za četiri skupine odijeljeno: djeca, mladići i djevojke, roditelji i starija čeljad”. Posebno je hvalevrijedno što u jednoj župi, a valjda i drugdje, imaju pokorničko bogoslužje za bolesnike koje drugi dovezu ili dovedu u crkvu. Po mogućnosti bi u svakoj većoj župi Pokorničko bogoslužje trebalo biti za razne skupine jer se tek tada može posve prikladno obaviti. Mnogi to već čine s djecom i tako se nadaju da će se obred s njima najlakše uvriježiti. Negdje to čine četiri puta godišnje, drugdje na početku i svršetku školske godine, za prvu ispovijed i pričest ili krizmu i sl.

Sigurno je vrlo korisno gdje se, kako se vidi iz više izvještaja, o pokorničkom bogoslužju govori više nedjelja prije. Isto tako je dobro da voditelj obreda „natoji govoriti i bez knjige malo po svoju. . . na svoj način. . . uz osobno proživljavanje”. Veoma je pobudno kada se, kao u jednoj župi, najprije okupljeni svećenici ispovjede jedan u drugoga. U svoje je vrijeme bečki kardinal Piffl svake subote silazio u katedralu i s ostalim vjernicima čekao pred ispovjedaonicom na svoj red.

S tog vidika ponešto začuđuje što se ni u nekoliko ženskih samostanskih crkava pokorničko bogoslužje nikada ne obavlja, čak ni u jednoj gdje su prilično brojne i nemaju nikakve vanjske djelatnosti. Bilo bi najbolje kada bi sjemeništa i samostani svoje obavezne ispovijedi što češće obavljali s javnim pokorničkim bogoslužjem. Tako bi svi mogli vidjeti kako oni prvi provode upute Crkve. To s nešto kritike očekuje župnik gdje je pokorničko bogoslužje već uhodano ali „sve skraćeno, jer kako stoji u Redu pokore ono se samo može u samostanima i sjemeništima, inače u župama može samo otjerati i one koji su dobronamjerno i skrušeno došli. Vidi se da su obred sastavljali ljudi izvan pastoralne službe”. Zato je s pravom nedavno određeno da svi svećenici Rimske kurije moraju po crkvama služiti barem nekoliko sati tjedno.

Neke je župnike i anketa potakla da uvedu pokorničko bogoslužje: „Dosađa se nije nikad obavljalo. Pokušat ću u ovo adventsko vrijeme”. Slično par drugih. Svako se nastojanje isplati pa jedan župnik piše: „Župljani, čini mi se, vole takvu pripravu za ispovijed”. Evo glasa iz jedne osamljene župe: „Rijetko! A kad se obavlja, onda je to prema prilikama mjesta i vremena. U svom stilu, u svojoj režiji. Teško je to opisno donositi. . .” Taj sigurno zna i pokorničko bogoslužje voditi u radosti pa bi ga mogao nazvati i pokorničkim slavljem, kako neki i čine a drugi ne odgovara, kao da se neki obred ne može i ozbiljno zaista slaviti.

Neka se to slavlje obavlja i različito, ali neka nitko ne misli poput ovoga: „Nikako. Ima mnogo propusta, ali vjernici moraju pokorno šutjeti i slušati svoje pastire”. No, dotični ima pravo ako možda s nešto sarkazma žali što se brojnim vjernicima ne omogućuje da u bogoslužju sudjeluju drukčije nego šutnojm i slušanjem. U tom pogledu može mnogo pomoći zajednička pjesma koja ne bi smjela nikada manjkati. I za pokorničko bogoslužje sada imamo — uz dosadašnje, npr. vrlo uvriježeni „Ja se kajem” ili „Prosti, moj Bože” — u pjesmarici „Pjevajte Gospodu” i vrlo prikladnih psalama i popjevaka s odgovarajućim pripjevom.

Još nešto. Nijedan odgovor izričito ne spominje da se kod njih pokorničko bogoslužje obavlja samo za sebe, bez svete mise. Zaista je takav način ispovijedanja službeno preporučeno sa svrhom da bi se dalo što više važnosti tom sakramentu koji se znalo tako površno dati i primiti. U gore spomenutim zavodima neka tako uvijek i bude, a i u svim župama gdje je moguće lako i brzo doći u crkvu. No, mnoga su sela vrlo rastrkana a u gradu se, što je još gore, svima uvijek silno žuri. Stoga se u praksi pokazalo da, naročito negdje, vjernici nakon obavljenog pokorničkog bogoslužja očekuju i svetu misu kod koje će se, pomireni s Bogom i međusobno, posebno pobožno pričestiti. Teško ih je u tome odbiti, ali uvijek bi valjalo barem odužom pjesmom odijeliti ta dva slavlja. U tom pogledu očekujemo upute i odredbe.

Na kraju, još jedanput, hvala svima koji su odgovorili na anketu. Nije bila uzaludna već stoga jer je ovakva kod nas prva, stoga i tako manjkava. Pružila je prigode da se čujemo a i da se u ovom, možda i malo predugom, osvrtu, neka važna liturgijska načela spuste u praksu i prizemlje. Zaista, bez teorije i njezina ozbiljnog i ustrajnog studija daleko se ne dopre ni na jednom polju ljudske djelatnosti, a pogotovo kada se ta — kao ovdje — sastoji samo u bijednoj suradnji s djelatnošću samoga Boga koji u svojoj Crkvi najviše djeluje preko svetih otajstava, predragocjenih naših sakramenata. No ipak, svugdje pa i ovdje najlakši je i najuspješniji put: iz prakse za praksu.

Netko je od ankete možda i previše očekivao. Tako jedan svoje odgovore završava: „Evala! Tako ćemo doznati da li svatko luta svojim putem. A što bi tek bilo zanimljivo doznati kako uglavnom mnogi rastežu obred na svoju Prokrustovu postelju!” S dragim se redovnikom slažemo uz želju da te njegove riječi nitko ne uzme kao poticaj da pokorničko bogoslužje previše sužava. A što se tiče vlastitih putova, iako u nas nema velikih zastranjenja, svojevoljnih preinaka i ume-taka ima u svim obredima i više nego bi smjelo biti. U nekim se odgovorima na anketu čuje zbog toga i negodovanje. Jedan, koji ima prigode da pohada razne crkve i obrede, npr. piše kako je malo gdje čuo isti poziv na svetu pričest kod mise. A ima i dosta neukusnosti, osobito u odijevanju i kretanju nekih liturga, ako uvijek zaslužuju to odlično, izgledno i odgovorno ime. . . Tu je još mnogo i premnogo posla na svim razinama i za duge godine.

Ako ništa drugo, uz odgovore na anketu — kako je zapisao urednik u 3. broju prošle godine — „osvrta su veoma rado primljeni među našim čitateljima”. Dao Bog da ne ostanu samo to (čitatelji), a još manje samo toga (ankete)! Kad bismo svi poslušali i zadnju sinodu biskupa te zaista proučavali dokumente II. vat. sabora, počevši prvim, u mnogočemu najkonkretnijim i stoga najkorisnijim. Da je pogledati koliko su nam prsti ostavili tragova na stranicama „Koncilskih dokumenata”, njihovih komentara, malog priručnika „Novi časoslov”, a i . . . samog časoslova! Dajmo, svi što više i zdušno poradimo da i kod nas ozbiljno krene „drugi (tj. dublji) liturgijski pokret”! Tko je ovo zapisao zna i za „tajno” sredstvo kako bi se to moglo najbolje izvesti, ali to nije za širu javnost.